

“UNHA FESTA EN LOUXO”, UN POEMA DE EMILIO VILLELGA RODRÍGUEZ

Por: Patricia Arias Chachero

O poema que transcribimos a continuación gañou un accésit nos Xogos Florais que se celebraron en Pontevedra entre o 18 e o 19 de agosto de 1882. Apenas dous meses despois, o 15 de outubro, atopamos o texto publicado nas páxinas de *El Eco de Galicia* e, en 1887, no sexto número de *Galicia. Revista Regional*, a publicación de carácter mensual que dirixía Andrés Martínez Salazar Di así:

I
 Meus amigos! Oxe, canto
 Ledo com unha alborada,
 As cántigas d’o meu peito
 Y os suspiros qu’ali garda.
 Todo con vídame, todo,
 Pra que fal’á miña alma,
 Qu’oxee día grand’ é ledo,
 Y as coitas durmen caladas!
 Non turbedes ouh! pesares,
 Non turbedes miña calma,
 Deixame cantar, un pouco,
 Non matés a miña cántiga!

II
 N’as vilas, meus compañeiros,
 Compañeiríños d’a alma,
 Teñen festas relombrantes,
 Teñen foguetes é gaitas,
 E xigantes, é mais lobas
 Que soben que mism’espantan!
 As musicas po las calles
 Tocan moi lindas tocatas,
 E n’as torres d’as egrexas,
 Repinican as campanas,
 Os señores andan xuntos
 Po las calles, po las prazas,
 E levan vestidos novos,
 Con rabos d’a media vara,
 As señoritas garridas,
 Con fariña po la cara,
 Non estamos n’este islote,
 Que non é vila nin traza
 Siquera ten d’unha aldea,
 D’unha aldea ben mediana,
 Non temos acó xigantes,
 Nin caras enfariñadas,
 Nin ripinican, tampouco,
 Ledas n’a torr’as campanas,
 Pro temos o campo verde
 Y o mar onde se retratan
 As estrelas po la noite

Teatro onde se celebraron os Xogos Florais pontevedreses en 1882.
 Fotografía de Joaquín Pintos, Vida Gallega, 20-10-1928

Antigo balneario

Y a lua en rayos de prata!
 Temos casas pequeniñas,
 Cativas, casque barracas;
 Mais n’importa, que por eso,
 N’as nosas casiñas brancas,
 Temos nosos bons amigos
 Que son pan pra nosa alma!
 Dentro d’estas catro penas
 Que gardan benditas augas
 Pra volvernós á saude
 Que vos compr’ é que vos falta,
 Oxe, non temos cobiza
 D’as festas tan nomeadas,
 Con que n’as vilas fiestexan
 Os días que son de marca
 Non temos lobas é música,
 E luminación é baila,
 Paseyo, foguetes, baile.
 E oubo misa cantada:
 Prociación tamen tivemos,
 E sermon n’a mesma praza.
 Xa vedes, meus amiguíños,
 Q’a có, non nos compre nada;
 Si n’as vilas s’adivirten,
 Ledas están nosas casas,
 Ledo tamén está o ceo,
 Ledas as augas que bañan
 Estas ribeiras de Louxo,
 Ribeiriñas encantadas;
 Ledos estades vosoutros,
 E leda está miña alma!
 Ledo está noso Patron,
 Leda toda esta comarca.
 Bañistas d’a insua de Louxo,
 Felicítovos de gana,
 E pra dar fin á estes versos,
 Pra rematar esta cántiga,
 Dígovos que mentras viva,
 Non saídrá d’a miña alma,
 O recordo d’este día,
 Que ten recordo d’as almas
 D’estes amiguíños todos,
 Qu’escoitan a miña cántiga!

Antes de centrarnos na composición e no seu autor, cómpre lembrar que os Xogos Florais foron uns certames literarios que se comezaron a celebrar en Barcelona a mediados do século XIX e que pouco despois, en xullo de 1861, a instancias do historiador Benito Vicetto e dos irmáns Francisco e Antonio Mª de la Iglesia, leváronse a cabo os primeiros en Galicia. Foi na Coruña, baixo o patrocinio de Juana de Vega e grazas ao desinteresado esforzo de Pascual López Cortón, quen pagou o acto e custeou, un ano despois, a publicación de todos os traballos premiados no volume titulado *Álbum de la Caridad*. Esta antoloxía, amáis antiga donoso Rexurdimento literario, supón amáis representativa e importante colectánea de poetas da época pois recolle textos de Francisco Añón, Rosalía de Castro, Eduardo Pondal, Alberto Camino e Vicente Turnes, entre moitos outros.

A tradición inaugurada na Coruña, sería imitada en Pontevedra apenas uns meses despois. A experiencia repítese nesta cidade en 1880 e, de novo, en 1882. O venres 18 de agosto, no teatro do Liceo, baixo a presidencia de Segismundo Moret Pendergast, fixéronse públicos os traballos premiados naquela ocasión. Resultaron ser os de Nicanor Rey que, polo poema titulado “Al cielo”, recolleu o primeiro premio e tivo a oportunidade de escoller entre 6000 reais en metálico ou un posto de redactor no xornal *El Imparcial*, ofrecido por Gasset y Artime. O segundo premio, flor natural e coroa de prata e ouro, recaeu en Nicolás Taboada y Astray. Naquel mesmo evento resultou premiado un traballo en prosa de Manuel Murguía sobre os foros en Galicia e, na mesma categoría, recibiu o accésit outro de Villamil y Castro. Xunto a eles, recolleron galardóns, Rafael Quemadas, Narciso Díaz de Escobar, Nicolás Taboada, Benito Losada e Manuel Martínez González.

Emilio Vilelga Rodríguez

dóns, Rafael Quemadas, Narciso Díaz de Escobar, Nicolás Taboada, Benito Losada e Manuel Martínez González.

Emilio Antonio Vilelga Rodríguez (1848-1934), o autor do texto que nos ocupa, premiado naquela mesma sesión, era un sacerdote e profesor compostelán que cursara estudos mercantís na Coruña e que, tras rematar o Bacharelato, ingresara no Seminario de Santiago de Compostela onde obtivo o doutoramento en Sagrada Teoloxía. Tras realizar varias viaxes por Europa, dedicouse a exercer a docencia no Instituto de Ensino Medio, hoxe Rosalía de Castro, na Escola Normal e no Seminario Compostelán. Beneficiado da catedral, o seu dominio do grego, do alemán e do hebreo converterano nun home coñecido e respectado na cidade.

Membro da Asociación Regionalista Gallega, a súa fama de home culto e traballador, de coidadoso bibliógrafo e excelente orador, abriulle ás portas de numerosos xornais da época. Especialmente importantes e numerosas serán as colaboracións que, baixo o epígrafe de “Minúsculas”, publica, a partir de 1909, nas páxinas de *El Correo de Galicia*. Os artigos do primeiro ano serán recollidos en volume con prólogo do tamén sacerdote, Antonio Rey Soto. Outros traballos publicados en libro por Emilio Vilelgas serán *Juicio crítico de los principales literatos gallegos que publican sus trabajos en Galicia*, *El Ángel de las Escuelas* (1885) ou *Curso elemental de apologetica contemporánea* (1902).

Amigo persoal do Marqués de Figueroa, de Emilia Pardo Bazán, de Augusto González Besada, de Juan Vázquez Mella e de Alfredo Brañas, entre outros, e correspondente da Real Academia Galega desde 1907, Vilelga Rodríguez frecuenta os baños de Louxo durante anos. Tal-

vez o fíxese acompañado de Adolfo Tojo Silva, propietario dunha gran casa en Baión na que o escritor se refuxiaba longas temporadas.

Inda que parece que escribiu algún outro texto en lingua galega non fomos quen de atopalo e este é, polo que parece, o único que se conserva. Trátase dunha longa composición de 82 versos, na que predominan os octosílabos e a rima asonante nos versos pares. Esquema que lembra a un romance e que segue un mesmo esquema ao longo da maior parte da composición, facendo que os versos pares repitan as palabras graves en posición de rima.

O carácter popular e costumista do texto, moi do gusto da época, describe os baños na illa de Louxo antes da inauguración do Gran Hotel (1908) e do tipo de veraneantes que encherán o lugar a partir daquel entón. Segundo o poema, Louxo é unha lugar humilde e virxe con “casiñas brancas” (v. 22) e “catro penas” (v. 25) que, grazas ás “benditas augas” (v. 26), acolle unha multitude de veraneantes aparentemente felices e pouco pretensiosos. O “islote” (v. 49) destes versos, que non tardará en converterse en tumultuoso e elitista destino turístico é, cando Villelga escribe, un “campo verde” (v., 57), con “casas pequeniñas” (v. 61) “que non é vila nin traza/ siquera ten d’unha aldea” (vv. 50-51) e que se nos antolla paraíso ideal para o poeta e para os que, coma el, tiveron oportunidade de disfrutalo.

A Toxa (Wunderlich, Otto (1886-1975), fonte europea)

BIBLIOGRAFÍA EMPREGADA

- ANÓNIMO (1882) “Correo de Galicia. Juegos Florales”, *El Correo de Galicia*, 23-VIII
- CASTELAO, CARLOS (2018) *As orixes da fotografía en Galicia. Os estudos composteláns do XIX*. Santiago de Compostela, Alvarello Editora.
- COUCEIRO FREIJOMILANTONIO (1953) *Diccionario bio-bibliográfico de escritores*. Santiago de Compostela, Bibliófilos Gallegos. Vol. III
- PINTOS, JOAQUÍN (1928) fotografía do Teatro Principal de Pontevedra, *Vida Gallega*, 20-X.
- VALES VÍA, JOSÉ DOMINGO (2009) “Juegos Florales de Galicia (1)”, *Anuario Brigantino*, núm. 32, pp. 433-464
- VILLELGA RODRÍGUEZ, EMILIO A. (1882) “Unha festa en Louxo”. *El Eco de Galicia*, 15-X
- (1987) *Galicia. Revista Regional*, núm. 6, pp. 315-317